

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра менеджменту та маркетингу

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ПАПУШ Ольга Григорівна

УДК 336.225

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ
ТОВ «ПОЛІССЯ-СІЛЬГОСП-АГРО» КОРОСТЕНСЬКОГО РАЙОНУ

Спеціальність 073 – Менеджмент
Подається на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищо освіти)

Керівник роботи
Місевич Микола Анатолійович
Кандидат економічних наук, доцент

Житомир - 2024

АНОТАЦІЯ

Папуш О.Г. Управління прибутковістю ТОВ «Полісся-сільгосп-Агро» Коростенського району – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю 073 «Менеджмент». – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2024.

Розглянуто теоретичні та методологічні аспекти оцінки прибутковості виробництва сільськогосподарської продукції. Проаналізовано сучасний рівень прибутковості виробництва продукції в ТОВ «Полісся-сільгосп-Агро». Запропоновано напрями зростання прибутковості виробництва продукції досліджуваного підприємства на перспективу.

Ключові слова: прибуток, прибутковість, управління ефективністю, факторний аналіз, стратегія зростання.

ANNOTATION

Papush O.G. Profitability management of the agricultural society «Polissya-silhosp-Agro» of the Korosten district - Manuscript.

Qualifying work for the degree of «Bachelor» in the specialty 073 «Management». - Polissya National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2024.

The theoretical and methodological aspects of assessing the profitability of agricultural production are considered. The current level of profitability of product production of the agricultural society «Polissya-silhosp-Agro» was analyzed. Directions for increasing the profitability of production of products of the researched enterprise for the future are proposed.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ПРИБУТКОВОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКО ПРОДУКЦІ.....	7
1.1 Поняття та суть економічно прибутковості (ефективності) виробництва.....	7
1.2 Сучасні шляхи зростання прибутковості виробництва продукції сільськогосподарських підприємств.....	10
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ПРИБУТКОВОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКО ПРОДУКЦІ ТОВ «ПОЛІССЯ-СІЛЬГОСП-АГРО».....	13
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства.	13
2.2 Сучасний стан прибутковості виробництва сільськогосподарсько продукції.....	18
РОЗДІЛ 3 НАПЯМИ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКО ПРОДУКЦІ ТОВ «ПОЛІССЯ-СІЛЬГОСП-АГРО».....	21
3.1 Вибір оптимального господарського рішення за рівнем прибутковості ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро».....	21
3.2 Обґрунтування стратегічного вектору зростання прибутковості виробництва сільськогосподарсько продукції на підприємстві.....	24
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	32
ДОДАТКИ.....	

ВСТУП

Актуальність теми. Підвищена потреба сільського господарства в високоякісній продукції посилює необхідність зростання прибутковості виробництва. У сучасних умовах прибутковість виробництва є запорукою формування конкурентоспроможного виробництва продукції. Зростання прибутковості виробництва у сільському господарстві спричиняє мультиплікативний ефект в економіці всієї держави. Тобто, проблема ефективного забезпечення економічного розвитку підприємств має загальнодержавне значення. Вирішення цієї проблеми життєво важливе для всіх суспільно-економічних систем, вирізняється різноманітністю моделей, складністю та особливостями механізмів і залежить від конкретних обставин, а тому аспекти ефективності зростання виробництва економічного розвитку сільськогосподарських підприємств потребують ґрунтовного вивчення. Прибутковість виробничої системи підприємства є основою його розвитку, окремих галузей та економіки країни в цілому. Від уміння організовувати прибуткове виробництво залежить розвиток сільськогосподарського підприємства, можливості вирішення соціальних й екологічних проблем, сучасний рівень і потенційний динамізм фізичного, фінансового та людського капіталів.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є розкриття теоретичних аспектів, а також розробка практичних рекомендацій щодо зростання рівня прибутковості виробництва сільськогосподарської продукції ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро». Для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі передбачено розв'язати наступні завдання:

- розкрити економічну сутність та значення категорії «прибутковість»;
- провести аналіз організаційно-економічної та фінансової характеристики ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро»;
- здійснити аналіз проблеми зростання ефективності виробництва сільськогосподарської продукції ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро»;

- спрогнозувати стратегічні напрями зростання прибутковості виробництва сільськогосподарської продукції ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро»;
- охарактеризувати оптимізацію стратегічного вектору зростання прибутковості виробництва ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро».

Об’єкт і предмет дослідження. Об’єктом дослідження є процес управління прибутковістю та передумови зростання в ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро». Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних та практичних аспектів і управлінських методів, спрямованих на зростання прибутковості виробництва сільськогосподарської продукції в досліджуваному підприємстві.

Інформаційна база дослідження. Теоретичною і методологічною основою роботи є законодавчі та нормативні акти України з питань ефективності виробництва сільськогосподарської продукції та методики оцінки, довідково-нормативні матеріали і наукова література за темою дослідження, звітність досліджуваного підприємства за 2021-2023 рр., результати власних досліджень, а також інформаційні ресурси світової комп’ютерно інформаційної мережі Internet.

Методи дослідження. За допомогою абстрактно-логічного методу, зокрема прийомів аналогії та співставлення, індукції й дедукції розкрито сутність поняття «прибутковість сільськогосподарського виробництва», а також сформульовано загальні висновки. Для визначення проблем, що стримують процес підвищення рівня прибутковості виробництва сільськогосподарського підприємства та окреслення шляхів його перспективного розвитку застосовано метод аналізу і синтезу. Для оцінки сучасного стану та тенденцій розвитку виробничих галузей ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» використано статистико-економічний метод, зокрема його прийоми – графічний, порівняння, факторний аналіз, кореляційно-регресійний аналіз тощо. Монографічний метод застосовано для економічного обґрунтування необхідності підвищення рівня прибутковості ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро».

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження доповідались, обговорювались і отримали позитивну оцінку на засіданнях керівництва ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро». Основні пропозиції по роботі можуть бути рекомендовані до впровадження в господарський процес досліджуваного підприємства з метою удосконалення управління прибутковістю виробництва продукції.

Особистий внесок автора. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням, в якому визначено самостійний авторський підхід до теоретико-методичних аспектів управління прибутковістю виробництва в ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро».

Апробація результатів дослідження.

1. Місевич М., Папуш О., Симоненко А. Управління прибутковістю як умова ефективно діяльності підприємства. The VIII International Scientific and Practical Conference "Modern technologies of human development", November 06-08, 2023, Bordeaux, France. С. 172-176. URL: <https://eu-conf.com/ua/events/modern-technologies-of-human-development/>

2. Місевич М., Папуш О., Симоненко А. Мотивація як чинник ефективного управління персоналом підприємства. The III International Scientific and Practical Conference "Intellectual education of students and schoolchildren of the new generation", January 22-24, 2024, Paris, France. С. 123-126. URL: <https://eu-conf.com/events/intellectual-education-of-students-and-schoolchildren-of-the-new-generation/>

Структура та обсяг випускно роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Кваліфікаційну роботу викладено на 35 сторінках друкованого тексту, у тому числі містить відповідні таблиці, рисунки, графіки. Список використаних джерел нараховує 41 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ПРИБУТКОВОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКО ПРОДУКЦІ

1.1. Поняття та суть економічно прибутковості (ефективності) виробництва

Ефективність виробництва як економічна категорія відображує дію об'єктивних економічних законів, яка проявляється в результативності виробництва. Вона є тією формою, в якій реалізується мета суспільного виробництва. Економічна ефективність показує кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва і живої праці, а також сукупних їх вкладень [3, с. 37-38].

Економічна прибутковість сільськогосподарського виробництва означає одержання максимально кількості продукції при найменших затратах праці і коштів на виробництво одиниці продукції. Ефективність сільського господарства включає не тільки співвідношення результатів і витрат виробництва, в ній відбивається також якість продукції і здатність задовольнити певні потреби споживача. При цьому підвищення якості сільськогосподарської продукції вимагає додаткових затрат живої і уречевленої праці [20, с.101-102].

Рівень економічно прибутковості можна обчислити за формулою:

$$E_{ef} = \frac{K_{ef}}{P_i}$$

де K_{ef} – корисний ефект (прибуток);

P_i – застосований вид ресурсу для отримання прибутку.

Він підтверджує, скільки одиниць корисного ефекту (прибутку) одержано з розрахунку на одиницю затраченого ресурсу або ціною яких ресурсів досягнуто економічний ефект. Вищою буде прибутковість, якщо на одиницю затраченого ресурсу буде отримано більше одиниць корисного

ефекту, а зростання рівня засвідчує про економію живо й уречевлено праці [22, с. 221].

Процес взаємодії чинників і формування прибутковості виробництва можна подати у вигляді схеми (додаток А1). Як економічна категорія критерії ефективності відображує основну мету виробництва, суть якої полягає в нерозривній єдності кількісно і якісно оцінки. Ефективність виробництва з кількісного боку характеризується системою економічних показників, між якими повинна бути відповідність щодо змісту та методики обчислення [11, с. 75-76].

При оцінці прибутковості сільськогосподарського виробництва в підприємствах та об'єднаннях необхідно правильно визначити систему взаємопов'язаних показників, які повинні найбільш об'єктивно відбивати рівень. Для цього широко використовуються як натуральні, так і вартісні показники. Натуральні показники виходу продукції з урахуванням якості є вихідними при визначенні економічно ефективності сільськогосподарського виробництва. Для одержання порівняльних величин витрат і результатів обсяг виробленої продукції обчислюють у вартісному виразі [33, с. 21-22].

Усі показники ефективності є розрахунковими. Для їхнього обчислення потрібно мати необхідну сукупність первинних показників, які відображають реальні виробничі процеси та стан системи господарювання за всіма напрямками. Основним джерелом інформації комплексного економічного аналізу є дані оперативного обліку всіх видів ресурсів і витрат, основних результатів та балансу підприємства за станом на відповідну дату [39, с. 31-32].

Визначення економічно ефективності діяльності має опиратися на власну методичну основу. Проте в Україні не існує офіційно та загально визначено методики комплексно оцінки результатів діяльності. Натомість можна орієнтуватися на такі визначальні положення цієї методики. Аналітична оцінка економічно й соціально ефективності виробництва має базуватися на результатах комплексного аналізу діяльності господарства за певний час.

Такий комплексний аналіз, що охоплює моніторинг, фіксування фактичних (очікуваних) значень у динаміці й аналітичну оцінку певно сукупності показників діяльності, варто проводити за наперед визначеною схемою, в кілька етапів, оскільки наведена методика є загальноприйнятою в системі аналізу ефективності господарсько діяльності підприємства (додаток А2).

Вивчення чинників, які впливають на рівень і динаміку формування прибутку підприємства, дають можливість правильно оцінити результати роботи підприємства і визначити внутрішні резерви зростання економічного потенціалу. Класифікація чинників (факторів) необхідна для того, щоб правильно оцінити і сформулювати їх роль у тому чи іншому господарському процесі і економічно грамотно обґрунтувати управлінське рішення (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

**Класифікація чинників впливу на рівень і динаміку формування
прибутку підприємства**

<i>Ознака класифікації</i>	<i>Види (групи) факторів</i>
Ступінь впливу на результати роботи	Основні і другорядні
Місце виникнення	Зовнішні і внутрішні
Ступінь залежності від діяльності фізичних і юридичних осіб	Об'єктивні і суб'єктивні
Час ді	Постійні і тимчасові
Характер впливу	Екстенсивні і інтенсивні
Рівень охоплення	Загальні і специфічні
Внутрішній зміст	Кількісні і якісні
Рівень деталізації	Прості і складні
Рівень підпорядкованості	Першого, другого, ... <i>n</i> - го порядку
За етапами відтворювального процесу	Виробничі, збутові

Існує безліч варіантів щодо класифікації прийомів економічного аналізу прибутковості підприємства. На нашу думку класифікацію аналітичних прийомів (способів) економічного аналізу в загальному вигляді можна представити наступною схемою (додаток А3).

Економіко-логічні методи використовуються в процесі економічного

аналізу, розкривають специфіку його методу і вивчають зв'язки між господарськими операціями, процесами і економічними явищами.

За допомогою економіко-логічних методів та прийомів:

- вивчають тенденції економічного розвитку;
- вивчають закономірності економічних явищ і процесів;
- виявляють причини, які впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства;
- вимірюють ступінь впливу чинників на результативні показники;
- узагальнюють результати фінансово-господарської діяльності;
- формують управлінські рішення;
- передають інформацію користувачам.

1.2. Сучасні шляхи зростання прибутковості виробництва продукції сільськогосподарських підприємств

Рівень економічно ефективності діяльності підприємства залежить від багатьох чинників і умов. Ці чинники в реальності діють не ізольовано, в чистому вигляді, а здебільшого перетинаються і взаємозумовлюють один одного. Частина з них залежить від діяльності підприємства загалом, інші пов'язані з технологією й організацією виробництва, а ще деякі зумовлені рівнем використання виробничих ресурсів і впровадженням науково-технічного прогресу. Всі чинники зростання прибутковості можна класифікувати за трьома ознаками:

- 1) видами витрат виробництва та ресурсів (джерелами підвищення);
- 2) напрямками розвитку й удосконалення виробництва;
- 3) місцем реалізації чинників у системі управління діяльністю [27].

Найважливішим показником економічно ефективності діяльності підприємства є отримана маса прибутку. Його формують сума грошових надходжень, одержана підприємством від продажу сільськогосподарської продукції, та затрати, пов'язані з його виробництвом і реалізацією. Виручка від

реалізації залежить від обсягів товарно продукції та ціни на не, ціна ж значною мірою – від попиту і пропозиції на кожний окремий вид продукції, що виробляє підприємство, якості, каналів реалізації, строків реалізації та ін. [29, с. 99-101].

Особливим чинником, який впливає на збільшення виручки від реалізації, є підвищення якості продукції. На якісну продукцію, що постачається на ринок, існує кращий попит, і вона реалізується за вищою ціною. Чинники, що формують і мають великий вплив на обсяг прибутку, постійно перебувають у тісному взаємозв'язку, обумовлюють один одного. Через це зміна одного з них спричиняє відповідну зміну інших [19, с. 67-68]. Необхідною умовою зростання ефективності виробництва є наявність досконало, якісно, високопродуктивно техніки, що відповідає прогресивній технології, забезпеченість підприємства якісною сировиною та матеріалами. [13, с. 36-39].

Також, не менш важливе значення має забезпечення підприємств кадрами високо кваліфікації. Якщо брати до уваги те, що найважливішими показниками роботи аграрного підприємства як результату процесу матеріального виробництва є обсяг вироблено продукції та сума матеріально-грошових витрат, пов'язаних з цим, то всі шляхи підвищення економічно ефективності його діяльності умовно можна згрупувати за двома напрямками: шляхи, що забезпечують збільшення обсягів виробництва валово продукції; шляхи, що забезпечують зниження матеріально-грошових витрат на виробництво продукції [15, с. 106-108] (додаток А4).

Кінцевий результат ефективності підприємства значною мірою залежить від зниження матеріально-грошових затрат виробництва. Зниження трудових затрат і матеріаломісткості на основі запровадження комплексно механізації, ресурсо- та енергоощадних технологій є основним якісним чинником досягнення цього. Однак варто мати на увазі, що ефективне використання техніки й інших засобів виробництва виявляється тоді, коли існує комплексне та раціональне співвідношення між силовими і робочими машинами, раціональна забезпеченість оборотними фондами [10, с. 18-19].

У сільському господарстві на рівень потенціалу прибутковості господарювання впливають чинники, окремі з яких піддаються впливу агропідприємств, а інші є цілком незалежні (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Характеристика рівнів прибуткового потенціалу підприємства

Рівень	Визначення	Коротка характеристика
Високий	А	Підприємство знаходиться в стані абсолютно рівноваги по всім складовим у відповідності з усіма критеріями оцінки
Середній	Б	Підприємство успішно існує в бізнесі, маються труднощі, що переборюються, тому що працюють механізми адаптації
Низький	В	Наявність хронічних порушень більшості параметрів усіх функціональних складових: проблеми з забезпеченням підприємства ОПФ, сировиною, матеріалами, трудовими ресурсами, неефективне хнє використання

Джерело: власні дослідження автора на основі джерела [17]

Отже, до чинників, які залежать від аграрних підприємств і на які останні можуть впливати протягом виробничого процесу або ж планувати на найближчу перспективу, належать урожайність сільськогосподарських культур і продуктивність худоби, вибір об'єкта першочергових інвестицій, спеціалізація і концентрація виробництва, технологія виробництва основних видів продукції сільського господарства, характер інвестицій (довго- чи короткострокові), рівень продуктивності праці і собівартість виробництва.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ПРИБУТКОВОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКО ПРОДУКЦІ ТОВ «ПОЛІСНЯ-СІЛЬГОСП-АГРО»

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Досліджуване господарство – ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» – розташоване в селі Гладковичі Коростенського району Житомирської області. Це товариство з обмеженою відповідальністю, яке було засноване згідно з рішенням місцевих органів самоврядування від 12 березня 2006 р. на основі об'єднання часток власності у майні та земельних пав даного територіального об'єднання. Украни щодо господарської діяльності за статусом товариства.

ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» займається виробництвом сільськогосподарської продукції. В господарстві розташовані млин, хлібопекарня (в недосить задовільному стані), що дає можливість переробляти сільськогосподарську продукцію на місці. Організаційна структура підприємства складається з однієї машинно-тракторної бригади, двох свиноферм і декількох виробничих підрозділів (підрозділ управління підприємством, підрозділ по виробництву продукції рослинництва, підрозділ по виробництву продукції тваринництва).

В процесі розвитку сільського господарства в кожному господарстві складається певна спеціалізація (виробничий напрямок), накопичується досвід виробництва окремих видів продукції, робітники оволодівають методами виконання найбільш поширених робіт. Для того щоб з'ясувати виробничий напрямок в ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро», розглянемо структуру валової продукції (додаток Б1). Дані таблиці свідчать, що основну частину грошових надходжень підприємство отримує від виробництва продукції рослинництва – 11605,9 тис грн в середньому за три роки, а зокрема, від виробництва зернових і зернобобових – 5316,9 тис грн, та виробництва молока – 1983,2 тис грн, що складає 36,9 та 13,8 % відповідно. Виробництво продукції рослинництва

приносить значне надходження продукції, 80,6 % з яко значну частину складає виробництво соняшника – 41,7 %. Це говорить про те, що провідною є галузь рослинництва, яка спеціалізується на виробництві зернових і бобових культур та вирощування соняшника, а допоміжною – галузь тваринництва, головним напрямком яко є виробництво молока.

Власний фінансовий капітал ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» відображається в першому розділу пасиву бухгалтерського балансу. Розглянемо за допомогою таблиці 2.1 структуру власного капіталу товариства. Структура власного капіталу показує за допомогою саме якого потоку грошових надходжень формуються фінансові ресурси в ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро».

Таблиця 2.1

**Склад і структура власного капіталу ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро»
(2021-2023 рр.)**

Показник	2021 р.		2022 р.		2023 р.		2023 р. до 2021 р., у %	
	тис грн	%	тис грн	%	тис грн	%	(+,-) тис грн	%
Зареєстрований (пайовий) капітал	5,0	0,01	5,0	0,01	5,0	0,01	-	100,0
Додатковий капітал	607,7	4,99	607,7	1,59	598,5	0,89	-9,2	98,5
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	44,0	0,4	5600,5	14,5	54478,6	82,4	54434,6	123,3 р.
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	11464,4	94,6	32284,7	83,9	11009,8	16,7	-454,6	96,0
Баланс	12121,1	100,0	38497,9	100,0	66091,9	100,0	53970,8	545,3

Джерело: розраховано на основі річно звітності ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» за 2021-2023 рр.

За даними таблиці видно, що найбільшу питому вагу капіталу складає нерозподілений прибуток, який в 2023 р. в порівнянні до 2021 р. збільшився більше ніж в 123 рази, на 54434,6 тис грн. Змінилася сума поточно

кредиторсько заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, але сума вкладеного додаткового капіталу підприємства в 2023 р. залишилася без поповнення в залежності від інтенсивності перебігу господарських процесів підприємства.

Від рівня забезпеченості виробництва знаряддями і предметами праці, х структури та ефективності використання значною мірою залежать кінцеві результати діяльності сільськогосподарських підприємств. Залежно від економічного значення в процесі виробництва, характеру обороту і способу перенесення вартості на створюваний продукт поділяють на основні і оборотні (табл.2.2).

Таблиця 2.2

**Наявність, рух та стан основних засобів в ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро»
(2021-2023 рр.)**

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023 р. до 2021 р., +/-
Наявність основних фондів на початок року, тис грн.	3233,0	15506,0	15682,0	12449,0
Надійшло (вибуло), тис грн	13987,0	806,0	8237,0	-5750,0
Наявність на кінець року, тис грн	15506,0	15682,0	23919,0	8413,0
Річний приріст (+), тис грн зниження (-), тис грн	12273,0	176,0	8237,0	-4036,0
Нараховано зносу: на початок року, тис грн	193,7	4313,5	1132,7	939,0
на кінець року, тис грн	516,0	5287,0	2891,0	2375,0
Коефіцієнт зносу, на початок року	0,05	0,27	0,07	0,0
на кінець року	0,03	0,33	0,09	1,0
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис грн	9369,5	15594,0	19800,5	10431,0

Джерело: розраховано на основі річно звітності ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» за 2021-2023 рр.

Якісний стан основних виробничих фондів сільського господарства характеризується х структурою, тобто співвідношенням окремих видів фондів у х загальній вартості. Саме за допомогою нижче наведених показників проаналізуємо стан розвитку господарства та рівень забезпеченості основними виробничими фондами ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» на основі даних таблиці 2.3. Згідно даних вартість основних виробничих фондів

сільськогосподарського призначення збільшилася у 2023 році в порівняно з 2021 роком на 10431,0 тис грн, а фондоозброєність на 549,0 тис грн за рахунок збільшення середньорічно вартості основних виробничих фондів.

Таблиця 2.3

Забезпеченість та ефективність використання виробничих фондів в ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» (2021-2023 рр.)

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023 р. до 2021 р., (+/-)
Середньорічна вартість основних виробничих фондів сільськогосподарського призначення, тис грн	9369,5	15594,0	19800,5	10431,0
Фондозабезпеченість (на 100 га с.-г. угідь), тис грн.	770,4	1006,7	1279,9	509,5
Фондоозброєність (на 1 середньорічного працівника), тис грн	493,1	917,3	1042,1	549,0
Фондовіддача, тис грн	0,597	3,134	0,472	-0,125
Ступінь зносу основних виробничих фондів, %	0,04	0,31	0,08	0,04
Рентабельність підприємства, %	44,37	85,01	53,84	9,47

Джерело: розраховано на основі річно звітності ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» за 2021-2023 рр.

Розглянемо структуру трудових ресурсів господарства в таблиці 2.4. Згідно даних таблиці, у 2023 р. в порівнянні до 2021 р. чисельність працівників в господарстві не змінилася, що зумовлено такими економічними та соціальними факторами як: використання сучасного обладнання та матеріально-технічно бази, незмінно демографічно ситуації на селі, підготовка молодих кадрів та стабільно висока заробітна плата.

Таблиця 2.4

Склад і структура трудових ресурсів в ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» (2021-2023 рр.)

Категорії	2021 р.		2022 р.		2023 р.		2023 р. до 2021 р.	
	чол.	%	чол.	%	чол.	%	+/-, чол.	%
Працівники всього	21	100,0	19	100,0	21	100,0	0	100,0
у тому числі: - виробничий персонал	19	90,5	17	89,5	19	90,5	0	100,0

- управлінський персонал,	2	9,5	2	10,5	2	9,5	0	100,0
З них:								
- керівники	1	4,8	1	5,3	1	4,8	0	100,0
- спеціалісти	11	52,4	12	63,2	14	66,7	3	127,3

Джерело: розраховано на основі річно звітності ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» за 2021-2023 рр.

Розглянемо економічну ефективність виробництва продукції рослинництва та тваринництва (додаток Б2). За даними таблиці у 2023 р. порівняно до 2021 р. в розрахунку на 1 га с.-г. угідь галузі рослинництва отримано на 5495,2 грн більше; на 1 середньорічного працівника рослинництва отримано на 351700,0 грн більше. Значно підвищився рівень урожайності зернових – на 31,4 ц/га; незважаючи на те, що досліджуване господарство не займається селекцією галузі урожайність підвищується – це свідчить про те, що ефективність зростає у зв'язку із достатнім фінансуванням виробничих та використання сучасних технологічних аспектів виробництва. Рівень рентабельності галузі рослинництва збільшилася на 223,5 %, що свідчить про підвищення рівня товарності рослинницької галузі. Дані таблиці свідчать, що у 2023 р. порівняно до 2021 р. середньорічний приріст ВРХ збільшився на 0,89 ц. або збільшився майже в 3 рази. У 2023 р. порівняно до 2021 р. в розрахунку на 1 га с.-г. угідь отримано прибутку на 397,6 грн більше, а на 1 середньорічного працівника тваринництва отримано прибутку на 20926,3 грн більше. Показник рівня рентабельності галузі позитивний у 2022-2023 рр. та збільшився на 13,8 % у 2023 р.

Показники економічної ефективності виробництва відображають рівень і темпи розвитку підприємства (додаток Б3). Згідно даних таблиці можемо зробити висновок, що у 2023 р. було отримано прибутку в розрахунку на 1 середньорічного працюючого 9368,2 грн, що на 198299,4 грн більше ніж у 2021 р., а у розрахунку на 1 га с.-г. угідь отримано прибутку 6051,8 грн, що на 1446,1 грн більше ніж у 2021 р. Показники рівня рентабельності виробництва продукції рослинництва збільшилися більше як у 15,5 рази, натомість показники рівня рентабельності тваринництва зросли в 4 рази в 2023 р.

2.2. Сучасний стан прибутковості виробництва сільськогосподарської продукції

Кожне аграрне підприємство здійснює свою діяльність не ізольовано, а в певному контакті із зовнішнім середовищем, яке представлене відомими силами, що діють за його межами (додаток Б4). Розглянувши політичні фактори впливу господарської діяльності ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» в 2021-2023 рр., ми можемо побачити які існують загрози для підприємства зі сторони державної політики. Економічні фактори впливу наступні: можливе економічне зростання завдяки державній підтримці, проведення політики стосовно зниження безробіття на селі.

Для виявлення прямого впливу можливих факторів виробництва на ефективність функціонування зовнішнього та внутрішнього середовища ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» проведемо SWOT-аналіз. Зміст такого аналізу полягає в тому, що керівник відносить дані, корисні для використання в стратегічному плануванні, до сильних чи слабких сторін, загроз чи можливостей. Розглянемо ці фактори на прикладі SWOT – аналізу ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро». За допомогою матриці SWOT-аналізу по ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро», були сформовані групи факторів, які записані в поля з характерними сполученнями, і які треба враховувати надалі в процесі розробки сценаріїв стратегії розвитку підприємства. (табл. 2.5).

Політична стабільність є одним із ключових чинників зменшення економічно невизначеності і своєчасного створення несуперечливої системи економічного законодавства, що регламентує діяльність ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» політичного ризику капіталовкладень у даному регіоні.

Діагностика внутрішнього середовища означає оцінку стану підсистем і елементів цього середовища, їх взаємодію і системний вплив на рівень виробництва, його ефективність і конкурентоспроможність підприємства, та виявлення його сильних і слабких сторін.

Таблиця 2.5

Характеристика зовнішнього та внутрішнього середовища**ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» в 2021-2023 рр.**

Характеристика господарства Чинники зовнішнього середовища	Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
	1. Прилеглисть підприємства до транспортно інфраструктури 2. Ефективність управління 3. Наявність транспортних засобів 4. Наявність площ землекористування 5. Високий рівень забезпеченості кваліфікованим персоналом 6. Якість продукції	1. Відсутність коштів для розвитку нових видів діяльності 2. Застаріле обладнання 3. Територіально невигідне розміщення підприємства (відносно невисока бальна оцінка ґрунту) 4. висока зношуваність ОВФ 5. відсутність спеціалістів зі збуту
Можливості (O)	Очікування (S+O)	Очікування (W+O)
1. Відповідна законодавча база 2. Функціонування окремих державних програм для підтримки сільськогосподарських підприємств 3. Відносна політична стабільність	1. Зростання обсягів виробництва продукції 2. Розширення асортименту продукції 3. Створення власної збутової мережі 4. Формування ефективно товарно політики	1. Модернізація основних засобів і впровадження передових технологій 2. Розширення каналів збуту продукції 3. Збільшення частки ринку
Загрози T	Очікування (T+S)	Очікування (T+W)
1. Збільшення частки імпорту продукції 2. Високий рівень інфляції 3. Мінливість законодавства 4. Високий рівень податків 5. Велика кількість конкурентів 6. Диспаритет цін	1. Диверсифікація виробництва 2. Пошук нових торгових партнерів 3. Відмова від застарілих технологій	1. Згорання видів діяльності 2. Конкуренція з боку інших підприємств 3. Відсутність попиту на продукцію 4. Страхування ризиків в сільському господарстві

Джерело: власні розробки автора при використанні річних звітів ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» за 2021-2023 рр. та методологічних основ проведення SWOT-аналізу на основі методики [26, с. 201-223]

У центрі аналізу соціально-політичного середовища перебуває оцінка загальнополітичної ситуації в країні, стабільності виконавчої влади, а також

Підприємство є складною системою. Це означає, що воно як система є не просто сумою складових (підсистем і елементів), а х діалектичною єдністю, тобто взаємопов'язаним і взаємообумовленим цілим, що має в результаті взаємодії інші якості, ніж його складові – підсистеми і елементи.

Таким чином, щоб діагностувати підприємство, необхідно провести аналіз його внутрішнього середовища системно, з урахуванням не тільки стану елементів і підсистем, а й виявленням х взаємозв'язків та інтегрованого впливу на можливості досягнення стратегічних цілей. Сукупність цілей можна охарактеризувати за допомогою конкретних показників, які підлягають вимірюваності. Показники, що в загальному вигляді допомагають відобразити цілі ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» наступні: цілі виробництва – масштаб виробництва та динаміка приросту; рівень витрат; рівень якості; упровадження нових методів виробництва; маркетингові цілі показують загальний обсяг продажу; приріст обсягів продажу; приріст частки ринку; рівень цін; фінансові цілі – фінансова стабільність, оптимальна структура капіталу; динаміка обігового капіталу; приріст інвестицій; кадрові цілі – оптимальний рівень чисельності та структури персоналу; рівень кваліфікації персоналу; рівень продуктивності та оплати праці.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКО ПРОДУКЦІ ТОВ «ПОЛІСНЯ- СІЛЬГОСП-АГРО»

3.1. Вибір оптимального господарського рішення за рівнем прибутковості ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро»

В процесі виробничо діяльності більшість сільськогосподарських підприємств мають ряд перспектив по реінвестуванню отриманого прибутку, відносно можливих варіантів стану середовища в контексті конкретних варіантів рішення. Не є винятком і ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро». В процесі проведених досліджень, для даного підприємства, було визначено, яку кількість продукції необхідно випускати, щоби отримати найбільший прибуток. Рішення залежить від ситуації на ринку, тобто, від конкретно кількості реалізаційних каналів продукції. Конкретна кількість споживачів наперед невідома і може бути трьох варіантів: S_1 , S_2 і S_3 . Є можливими чотири варіанти випуску продукції підприємством: A_1 , A_2 , A_3 і A_4 . Кожній парі, що залежить від стану середовища - S_j та варіанту рішення - A_i відповідає значення функціоналу оцінювання - $V(A_i, S_j)$, що характеризує результат дій (додаток В1).

Знаходимо оптимальну альтернативу випуску продукції з точки зору максимізації прибутку за допомогою критеріїв Байєса за умов відомих ймовірностей станів, Лапласа, Вальда, Севіджа, за умов повно невизначеності, і Гурвіца із коефіцієнтом оптимізму 0,5.

Оптимальна альтернатива за критерієм Байєса знаходиться за формулою:

$$F^+ \quad A_i^* = \max_i \{V(A_i, S_j) * P_j\} \quad (3.1)$$

Знаходимо оптимальну альтернативу випуску продукції з точки зору максимізації прибутків, тобто функціонал оцінювання має позитивне спрямування (розрахунки представлено в таблиці додатку В2). За критерієм

Байєса оптимальним буде альтернативне рішення А3.

Критерій Лапласа характеризується невідомим розподілом ймовірностей на множині станів середовища. Коли немає ніяких підстав вважати, що кожний окремий стан природи більш імовірний, порівняно з іншими, використовують припущення про те, що імовірність виникнення кожного з можливих станів оточуючого середовища однакова. У такому випадку цінності кожної альтернативи можна обчислити за формулою звичайного середнього арифметичного всіх можливих оцінок у різних станах природи. Оптимальною є та альтернатива, яка має найбільшу середню оцінку. Оптимальна альтернатива за критерієм Лапласа знаходиться за формулою:

$$F^+ \quad A_i^* = \max_i \left\{ 1/n \sum_{j=1}^n V(A_i, S_j) \right\} \quad (3.2)$$

Розрахунки здійснено з врахуванням фактора пропорційного розподілу ризику можливих варіантів стану середовища (таблиця додатку В3). За критерієм Лапласа оптимальним буде альтернативне рішення А3.

Критерій Вальда вважається самим обережним із критеріїв. Оптимальне альтернативне рішення за критерієм Вальда знаходиться за формулою:

$$F^+ \quad A_i^* = \max_i \min_j \{V(A_i, S_j)\} \quad (3.3)$$

За критерієм Вальда оптимальними будуть альтернативні рішення А1 і А3, які вважаються еквівалентними, тобто мають однакові переваги для виконання. В даному випадку обраний критерій містить «підтримуючий характер» проведеного розрахунку.

Для того, щоб застосувати критерій Севіджа, потрібно побудувати матрицю ризику як лінійне перетворення функціоналу оцінювання. Для побудови матриці ризику використовують наступну формулу:

$$F^+ \quad R_{ij}^* = \max_i \{V(A_i, S_j)\} - V(A_i, S_j) \quad (3.4)$$

Матрицю ризику побудуємо в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

**Побудова матриці ризику від реалізації продукції
ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро»**

Варіанти рішень	Матриця прибутків (V(A _i ,S _j))			Матриця ризику (R _{ij})		
	Варіанти станів середовища			Варіанти станів середовища		
	S1	S2	S3	S1	S2	S3
A1	1,5	2,5	3,0	6,5-1,5=5,0	7,0-2,5=4,5	3,0-3,0=0
A2	0,5	1,0	2,5	6,5-0,5=6,0	7,0-1,0=6,0	3,0-2,5=0,5
A3	2,0	7,0	1,5	6,5-2,0=4,5	7,0-7,0=0	3,0-1,5=1,5
A4	6,5	0,5	2,5	6,5-6,5=0	7,0-0,5=6,5	3,0-2,5=0,5

Джерело: розраховано на основі річно звітності ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» за 2021-2023 рр.

Тепер можна застосувати критерій Севіджа до матриці ризику за наступною формулою:

$$A_i^* = \min_i \max_j \{R_{ij}\} \quad (3.5)$$

За критерієм Севіджа оптимальним буде альтернативне рішення A3. Критерій Гурвіца дозволяє встановити баланс між випадками крайнього оптимізму і випадками крайнього песимізму за допомогою коефіцієнта оптимізму α . (таблиця додатку B4).

Застосування критерію ускладнюється через відсутність обґрунтованого уявлення про величину параметру α (параметр впевненості інвестора щодо отримання максимального виграшу). Якщо $\alpha=1$, то це свідчить про крайній оптимізм, якщо $\alpha=0$ – крайній песимізм. За результатами дослідження керівником кооперативу було обрано коефіцієнт, $\alpha=0,6$. Оптимальна альтернатива за критерієм Гурвіца знаходиться за формулою:

$$F^+ \quad A_i^* = \max_i \{ \alpha \max_j \{V(A_i, S_j)\} + (1 - \alpha) \min_j \{V(A_i, S_j)\} \} \quad (3.6)$$

Оптимальним рішенням за критерієм Гурвіца буде альтернативне рішення A3 (табл.3.2). Причому, за даним варіантом рішення, ми отримуємо результат при якому прибуток в значній мірі буде отримуватися не на початковій стадії інвестиційного проекту, а на стадіях його продовження.

Таблиця 3.2

Вибір оптимального рішення отримання прибутку від реалізації продукції ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» за критерієм Гурвіца

Варіанти рішень	Варіанти станів середовища			$\max_j \{V(A_i, S_j)\}$	$\min_j \{V(A_i, S_j)\}$	$\alpha \cdot \max_j \{V(A_i, S_j)\} + (1-\alpha) \min_j \{V(A_i, S_j)\}$	$\max_i \{ \alpha \cdot \max_j \{V(A_i, S_j)\} + (1-\alpha) \min_j \{V(A_i, S_j)\} \}$
	S1	S2	S3				
A1	1,5	2,5	3,0	3,0	1,5	$3,0 \cdot 0,5 + 1,5 \cdot 0,5 = 2,25$	
A2	0,5	1,0	2,5	2,5	0,5	$2,5 \cdot 0,5 + 0,5 \cdot 0,5 = 1,50$	
A3	2,0	7,0	1,5	7,0	1,5	$7,0 \cdot 0,5 + 1,5 \cdot 0,5 = 4,25$	A3
A4	6,5	0,5	2,5	6,5	0,5	$6,5 \cdot 0,5 + 0,5 \cdot 0,5 = 3,50$	

Джерело: розраховано на основі річної звітності ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» за 2021-2023 рр.

Таким чином, при обранні оптимального напрямку інвестування в ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» було обрано варіант рішення A3, при можливих варіантах стану середовища скоригованого на величину коефіцієнта ризику.

3.2. Обґрунтування стратегічного вектору зростання прибутковості виробництва сільськогосподарської продукції на підприємстві

Оскільки рівень прибутку галузі виробничих галузей підприємства є досить високим за період 2021-2023 рр. та враховуючи кон'юнктуру ринку даних галузей, – перспективи розвитку є досить оптимістичними. Провівши ретельний аналіз галузі рослинництва та тваринництва ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро», перед нами постало відображення перспектив стану галузей. Дана ситуація супроводжується прибутковістю підприємства, високою урожайністю та присутністю ефективно технології вирощування зернових та зернобобових культур, яка потребує не потребує значних капіталовкладень.

Першочерговим завданням для підприємства є розробка стратегії розвитку галузі тваринництва, оскільки вдале географічне розташування Коростенського району, сприятливі природно-кліматичні умови визначають пріоритетний розвиток тваринницького комплексу.

Оскільки на сучасному етапі відбувається зростання попиту на молоко, ми плануємо запровадити виробництво молока в кількості об'ємів його

виробництва у 2023 р. (7468), при поступовому нарощуванні об'ємів виробництва до 2024 р. в розмірі 9500,0 ц. Управлінському персоналу підприємства необхідно розробити бізнес-план виробництва для закупівлі відповідно техніки, поліпшення умов кормового столу дійного стада а також спрогнозувати можливі шляхи поліпшення племінно справи в підприємстві. При впровадженні вище перерахованих заходів в досліджуваному господарстві значно зростає продуктивність дійного стада, а й відповідно ефективність виробництва продукції тваринництва (таблиця додатку В5).

Використовуючи наведену технологію доння корів та дотримуючись збалансованого раціону годівлі дійного стада, господарство в змозі збільшити виручку від реалізації молока на 563,6 грн/ц, при поточних 417,1 грн/ц. При збільшенні обсягів реалізації молока даний показник має значні перспективи до збільшення. Витрати у порівнянні з 2023 р. зростуть у зв'язку із закупівлею нового обладнання, його монтажу, реконструювання приміщення та навчання робочого і обслуговуючого персоналу та складуть 5311,7 тис грн.

Для того щоб налагодити технічну і технологічну складову виробництва за запропонованим принципом, при використанні експертного методу, нами було розраховано перспективний план залучення фінансових ресурсів (тис грн) за конкретним господарським періодом. В даному розрахунку, враховано сучасний стан матеріально-технічного забезпечення виробництва, необхідний кошторис матеріальних витрат, витрати на амортизацію основних засобів та витрати на реалізацію стратегії сталого розвитку ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» (табл. 3.3). З дано таблиці можна зробити висновок, що найважчим періодом використання інвестиційних коштів підприємства буде 2023-2024 рр., коли підприємству буде необхідно повернути 4800,5 тис грн. Загалом при потребі в коштах 4800,5 тис грн, після завершення процесу реалізації бізнес-плану, підприємство за весь період використання цього проекту має отримати чистого прибутку у розмірі 20249,7 тис грн (25050,2 тис грн. - 4800,5 тис грн).

Таблиця 3.3

Проектне обґрунтування показників прибутковості ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» при впровадженні системи доння корів Westfaliya на перспективний господарський період (2021-2025 рр.)

Показники	Рік					Сукупний господарський ефект в 2025-2021 рр.
	2021	2022	2023	2024	2025	
Чистий дохід від реалізації, тис грн	7323,8	7954,8	8334,6	8954,8	9226,3	41794,3
Повна собівартість, тис грн	2854,3	3001,4	3226,9	3654,7	4006,8	16744,1
Виробнича собівартість, тис грн	2634,9	2884,8	3012,6	3445,9	3845,9	15824,1
Прибуток (збиток), тис грн.	4469,5	4953,4	5107,7	5300,1	5219,5	25050,2
Рентабельність підприємства, %	156,58	165,03	158,2	145,01	130,26	151,03
Приріст рівня невикористаного прибутку (збитку), тис грн.	4469,5	9422,9	14530,6	19830,7	25050,2	25050,2

Джерело: власні дослідження автора

Подальший розвиток ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» залежатиме переважно від стану внутрішнього продовольчого ринку. Наповнення його товарами створює базу для розширення інвестиційних можливостей. Негативно позначаються на формуванні продовольчого ринку макроекономічні чинники: падіння реального рівня доходів населення, інфляція, диспаритет цін на сільськогосподарську і промислову продукцію, недосконала кредитно-фінансова система. Повна незахищеність від них ринку продовольства зумовила скорочення його ємкості (рис. 3.1).

Отже, успішний розвиток ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» можливий за умови розвитку зовнішнього середовища аграрного підприємства, а те в свою чергу залежать від розвитку національної економіки. Це безпосередньо стосується і аграрного сектора. Дана задача потребує чіткого визначення мети та передумов сільськогосподарського виробництва.

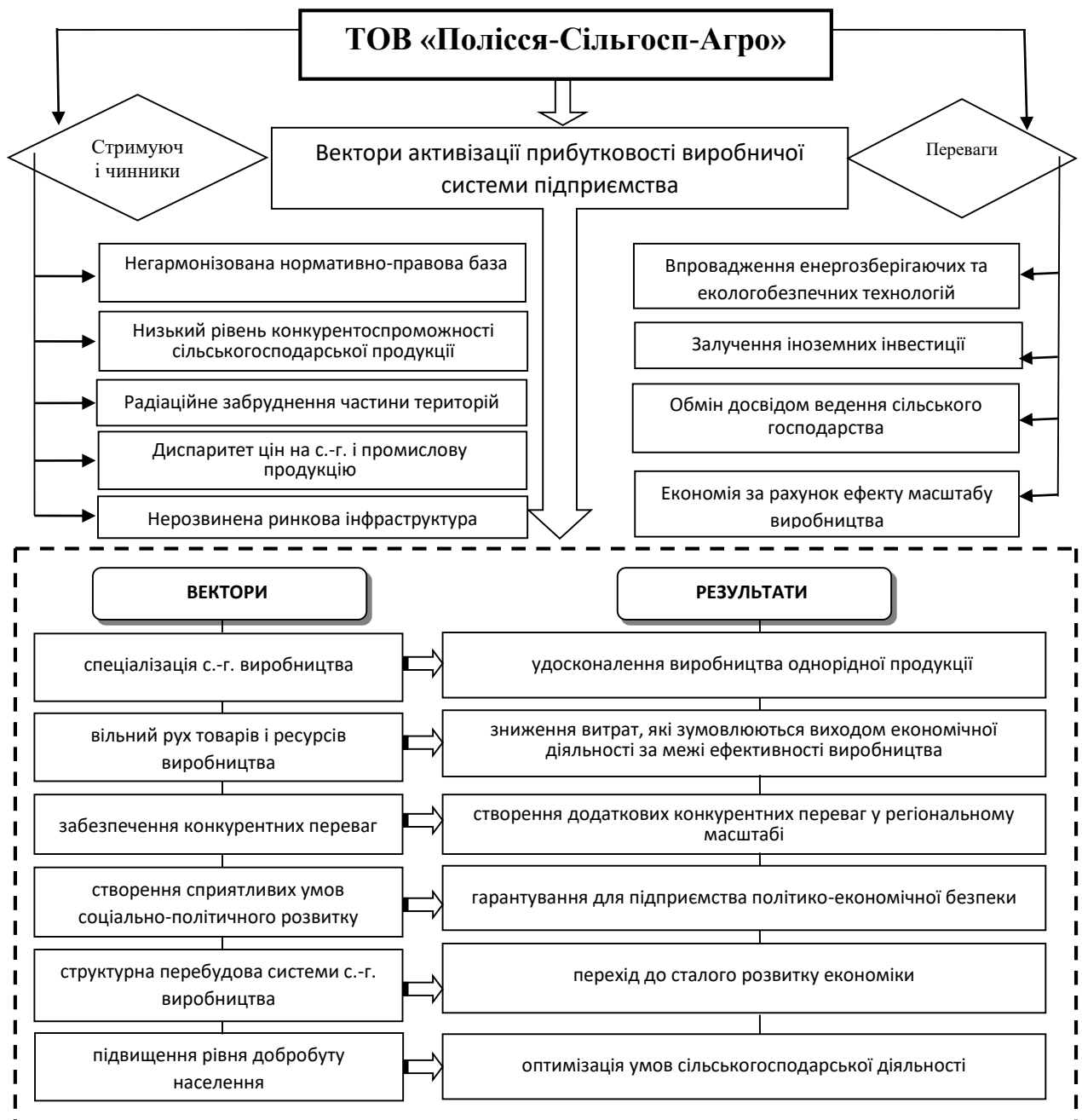

Рис. 3.1. Стратегічні вектори підвищення ефективності виробництва ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» в довгостроковій перспективі

Джерело: власні дослідження автора

Відповідно до рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, необхідно забезпечити відповідну політику на рівні держави та регіонів (рис.3.2). Так, для продукції яка має порівняльні переваги на світовому ринку, слід провести заходи відносно утримання існуючих позицій та підвищення конкурентоспроможності за рахунок інтенсифікації виробництва

та поглиблення рівня переробки. Умовою такої інтенсифікації є безумовне виконання технологій виробництва та переоснащення основних фондів галузі.

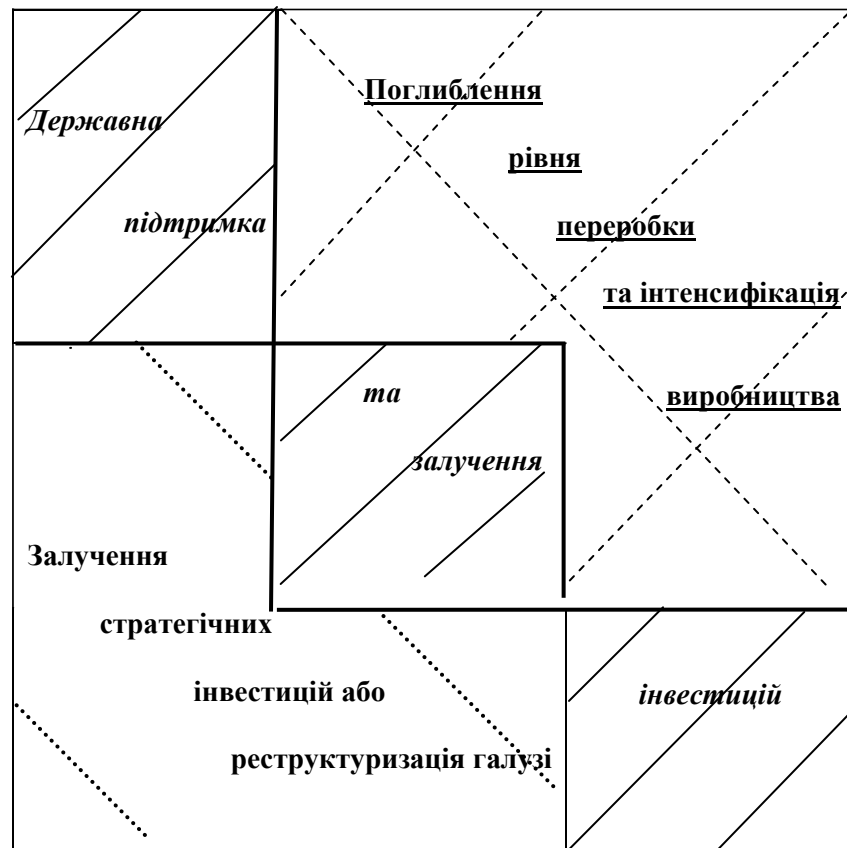

Рис. 3.2. Стратегічні напрямки трансформації виробничої системи ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» в довгостроковій перспективі розвитку регіонально-сільськогосподарської системи

Джерело: власні дослідження автора

В даний час для сільськогосподарського сектора Житомирської області важливого значення набуває освоєння зовнішніх ринків збуту, розширення експортно орієнтації виробництва надзвичайно важливе, оскільки повинне стати одним з чинників економічного зростання галузі. В сільськогосподарських підприємствах взагалі, та в ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» зокрема, необхідно модернізувати інфраструктуру економічної діяльності ринку, яка могла б надавати ряд послуг суб'єктам господарювання, ефективно забезпечувати розвиток виробничої діяльності для переробних

підприємств. Зокрема, необхідно формувати інформаційні бази даних електронно торгівлі з використанням мережі Інтернет, що дозволить швидко просувати на ринки вироблену продукцію, організовувати рекламу, створювати сприятливий інвестиційний клімат, проводити маркетингові дослідження ринків, створювати і удосконалювати діяльність галузевих асоціацій виробників сільськогосподарської продукції.

Таким чином, стратегія реформування виробничо системи ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» має враховувати той факт, що зовнішня орієнтація в торговельній політиці дає кращі економічні результати порівняно з внутрішньою орієнтацією та реформа зовнішньоторговельно політики має поєднуватися із заходами щодо макроекономічної стабілізації економіки, валютного курсу. зміцнення інституційно-правово бази і розробки програм, спрямованих на підвищення прибутковості та ефективності господарської діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІ

1. Прибутковість виробництва як економічна категорія відображає дію об'єктивних економічних законів, яка проявляється в результативності виробництва. Вона є тією формою, в якій реалізується мета суспільного виробництва. Економічна ефективність показує кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва і живої праці, а також сукупних вкладень. Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва означає одержання максимально кількості продукції з при найменших затратах праці і коштів на виробництво одиниці продукції. Підвищення економічної ефективності забезпечує зростання доходів господарств, що є основою розширення і вдосконалення виробництва, підвищення оплати праці та поліпшення культурно-побутових умов працівників галузі.

2. Провідною в ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» є галузь рослинництва, яка спеціалізується на виробництві зернових і бобових культур та вирощуванні соняшника, а допоміжною – галузь тваринництва, головним напрямком якої є виробництво молока. Найбільшу питому вагу капіталу складає нерозподілений прибуток, який в 2023 р. в порівнянні до 2021 р. збільшився більше ніж в 123 рази, на 54434,6 тис грн. Змінилася сума поточно кредиторсько заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, але сума вкладеного додаткового капіталу підприємства в 2023 р. залишилася без поповнення в залежності від інтенсивності перебігу господарських процесів підприємства.

3. У 2023 р. було отримано прибутку в розрахунку на 1 середньорічного працюючого 9368,2 грн, що на 198299,4 грн більше ніж у 2021 р., а у розрахунку на 1 га с.-г. угідь отримано прибутку 6051,8 грн, що на 1446,1 грн більше ніж у 2021 р. Показники рівня рентабельності виробництва продукції рослинництва збільшилися більше як у 15,5 рази, натомість показники рівня рентабельності тваринництва зросли в 4 рази в 2023 р.

4. Однією із загроз соціального фактора для ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» є зниження чисельності населення на селі та відтік кадрів, а можливістю

– є підняття життєвого рівня та удосконалення охорони праці. Щодо технологічних факторів, то зниження життєвого циклу технологій та устаткувань приводить до занепаду виробничо діяльності, виходом з дано ситуації є лише допомога зі сторони держави в вигляді фінансування аграрного сектора та прискорення технічного розвитку. При обранні оптимального напрямку інвестування в ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» було обрано варіант рішення, при якому враховується процес оптимізації прибутку, при можливих варіантах стану середовища скоригованого на величину коефіцієнта ризику.

5. Для забезпечення ефективного розвитку галузі тваринництва в ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» нами пропонується залучення сучасно системи доння корів типу Westfaliya. Залучення дано системи, ялинкового типу на 30 дольних місць, дасть можливість значно підвищити закупівельну ціну на молоко за рахунок підвищення рівня технолого-екологічних показників молока продукції (зменшення вмісту бактерій за рахунок застосування технології бездоступності повітря; підвищення вмісту білку; підвищення рівня жирності і т.д.). Крім того, значне підвищення рівня екологічності молока створює передумови для участі ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» в програмах підтримки екологічно чистого виробництва сільськогосподарсько продукції та створює умови для отримання дотацій в розмірі від 1,25 грн. до 2,50 грн. за 1 кг. вироблено молочно продукції.

6. Для того щоб запобігти втраті прибутковості ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро», що неминуче призвело б і до втрати можливості функціонування підприємства, а також до вимушеного переходу на малоефективне самозабезпечення, керівництву доводиться шукати нові ринки збуту сільськогосподарсько продукції. Зокрема, великого значення для набуває поставка сільськогосподарсько продукції до зовнішніх ринків збуту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баланюк І. Ф. Галузева структура виробництва в сільськогосподарських підприємствах: Монографія. Івано-Франківськ, 2011. 183 с.
2. Бандура О. Ефективність ринків і економічна ефективність: проблеми вимірювання і зв'язок з економічним циклом. Економічна теорія, 2018. № 2. С. 38-51.
3. Березівський П. С. Економічна ефективність виробництва сільськогосподарської продукції в аграрних формуваннях: Монографія. Л.: Ліга-Прес, 2013. 233 с.
4. Біловодська О. А. Економічне обґрунтування реінжинірингу бізнес-процесів виробничих підприємств: Монографія. Суми: Мрія-1, 2010. 440 с.
5. Бородіна О. М. Подолання структурних деформацій в аграрному секторі України: інституціалізація і модернізація малотоварного сільськогосподарського виробництва. Економіка України, 2018. № 4. С. 88-96.
6. Васильєва Н. К. Економіко-математичне моделювання в сільському господарстві: Навч. посіб. Дніпропетровськ: Вид. Біла К. О., 2018. 154 с.
7. Ващик М. С. Ефективність кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств: Монографія. Л.: Ліга-Прес, 2009. 185 с.
8. Вишняк Г. О. Формування системи моніторингу інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2018. № 1. С. 58-62.
9. Власюк О. С. Економіко-математичне моделювання процесів соціально-економічного розвитку України: монографія. К.: ДННУ «Акад. фін. упр.», 2011. 519 с.
10. Голік В. В. Стратегічний набір як ефективний інструмент забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Актуальні проблеми економіки, 2018. № 2. С. 15-24.

11. Гривківська О. В. Забезпечення фінансово безпеки сільського господарства: Монографія. Т.: Астон, 2012. 337 с.

12. Губа М. І. Кон'юнктура світового ринку сільськогосподарської продукції: теорія, методологія, практика: Монографія. Херсон, 2019. 415 с.

13. Гудзинський О. Д. Управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств в умовах інноваційного розвитку: Монографія. Кив: Компринт, 2018. 255 с.

14. Гуторов А. О. Економічне обґрунтування раціональних розмірів сільськогосподарських підприємств: теорія та практика: Монографія. Х.: Міськдрук, 2020. 376 с.

15. Гуторов О. І. Проблеми сталого землекористування у сільському господарстві: теорія, методологія, практика: Монографія. Х.: Едена, 2016. 405 с.

16. Демчак І. М. Методика управління продуктивністю сільськогосподарських підприємств на виробництві продукції рослинництва під ред. І. М. Демчака та ін.; Укр. НДІ продуктивності агропром. комплексу. Кив: Укragропромпродуктивність, 2017. 107 с.

17. Дяченко В. С. Теоретико-методологічні аспекти формування економічно стійкості сільськогосподарських підприємств. Економічний вісник Донбасу, 2017. № 1. С. 131-138.

18. Економіко-математичне моделювання і його застосування в науці і промисловості: Тези доп. І Всеукр. наук.-практ. конф., 23 трав. 2011 р., Кривий Ріг. Кривий Ріг: Мінерал, 2011. 203 с.

19. Єрмаков О. Ю. Організація виробництва в сільськогосподарських підприємствах: Навч. посіб. Т.: Астон, 2019. 288 с.

20. Колот В. М. Підприємництво: організація, ефективність, бізнес-культура: Навч. посіб. К., 2019. 444 с.

21. Кошельник В. М. Стратегія економічного розвитку сільськогосподарських підприємств у контексті активізації виробничо

діяльності. Бізнес Інформ, 2018. № 1. С. 194-199.

22. Куліков П. М. Економіко-математичне моделювання фінансового стану підприємства: Навч. посіб. Х.: Інжек, 2017. 152 с.

23. Кульчий І. М. Організаційно-правове забезпечення диверсифікації сільських територій за участю сільськогосподарських товаровиробників: Монографія. Харків: Юрайт, 2018. 168 с.

24. Легеза Д. Г. Конкурентоспроможність продукції сільськогосподарських підприємств: Монографія. К.: ННЦ «Ін-т аграр. економіки», 2017. 394 с.

25. Лівінський О. М. Економіка сільського господарства та маркетинг: Навч. посіб. Глухів, 2010. 175 с.

26. Лузан Ю. Я. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України: Монографія. К.: Ін-т аграр. економіки, 2020. 470 с.

27. Лункіна Т. І. Забезпечення економічно стійкого розвитку сільськогосподарських підприємств на основі інтенсифікації виробництва: Монографія. Миколав, 2018. 196 с.

28. Мазнев Г. Є. Проектування технологій та розрахунок витрат на вирощування сільськогосподарських культур: Навч. посіб. Х.: Міськдрук, 2014. 257 с.

29. Макаренко П. М. Економічне відтворення аграрного виробництва в умовах ринку: Монографія. Мелітополь, 2016. 348 с.

30. Олійник Т. І. Агроінтеграція – фактор підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2018. № 2. С. 56-59.

31. Оліферук С. І. Інтегральна оцінка сталого розвитку сільського господарства: регіональний аспект. Економіка і прогнозування, 2017. № 4. С. 73-84.

32. Осташко Т. О. Структурні зміни у торгівлі сільськогосподарськими товарами під впливом імплементації Угоди про

асоціацію між Україною та ЄС. Економіка України. 2018. № 12. С. 48-58.

33. Охріменко І. В. Витрати та собівартість сільськогосподарської продукції в регулюванні економічних відносин сільськогосподарських підприємств: Монографія К.: Ін-т аграр. економіки, 2019. 360 с.

34. Плещ І. І. Формування моделі інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні. Бізнес Інформ, 2017. № 12. С. 293-297.

35. Пономаренко С. В. Форми і методи регулювання розвитку сільського господарства: світовий досвід. Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління, 2021. № 4. С. 48-52.

36. Попова О. Л. Розвиток багатофункціонального сільського господарства: досвід Німеччини. Економіка і прогнозування, 2018. № 2. С. 148-158.

37. Семенов С. В. Адаптивна система обліку і контролю результатів діяльності сільськогосподарських підприємств: Монографія. К.: Ін-т аграр. економіки. 2020. 371 с.

38. Трусова Н. В. Формування системи фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств: Монографія. Мелітополь: Вид. будинок Мелітоп. міськ. друк., 2018. 353 с.

39. Шиян В. Й. Економіка сільськогосподарського виробництва: Конспект лекцій. Х., 2020. 89 с.

40. Шубравська О. В. Сільськогосподарське виробництво України: нові можливості та виклики розвитку. Економіка України, 2018. № 5. С. 40-51.

41. Yakymenko N. V. Mechanism of strategic import substitution in Ukraine's economy. Актуальні проблеми економіки, 2018. № 10. С. 154-159.

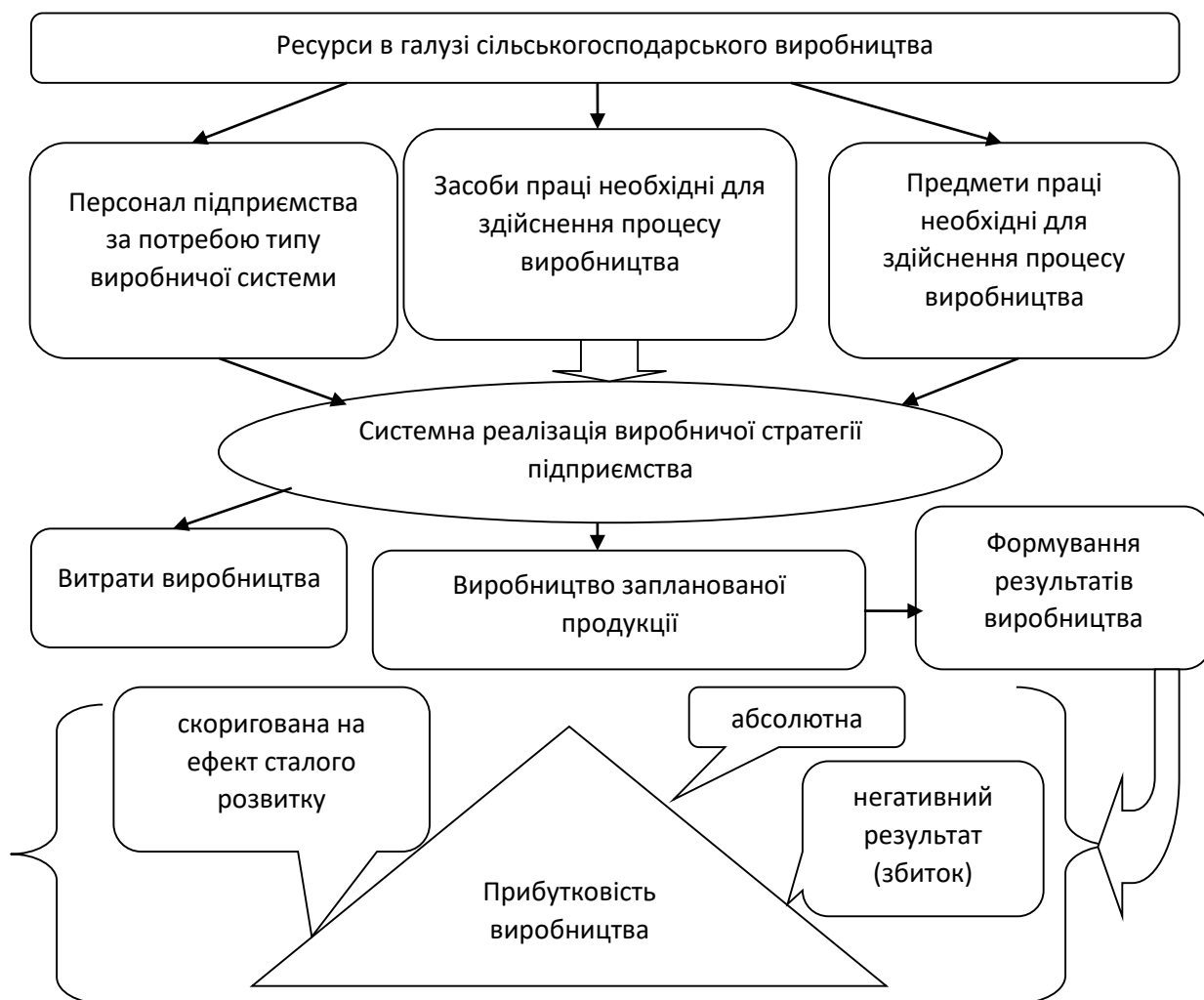

Рис. Схема формування результатів та прибутковості виробничої системи сільськогосподарського підприємства

Додаток А2

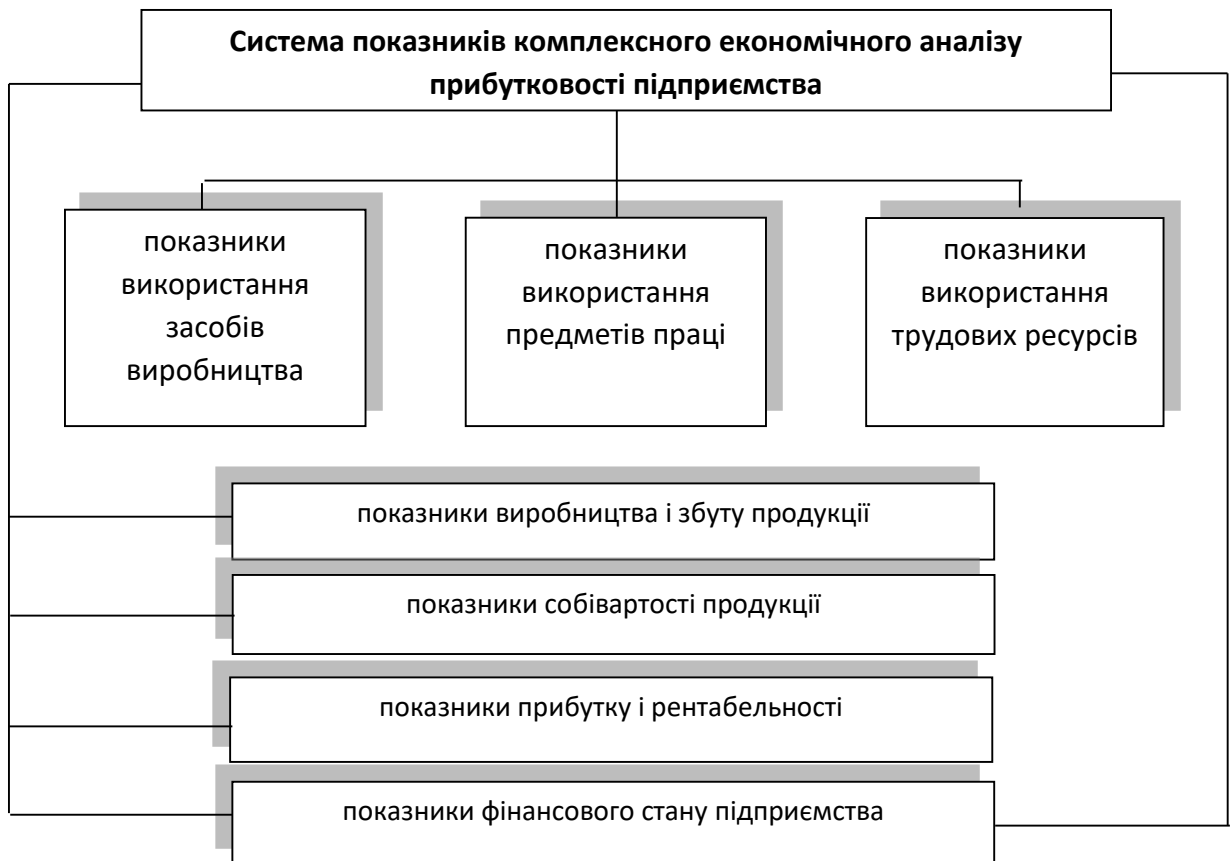

Рис. Система показників комплексного економічного аналізу прибутковості підприємства

Додаток А3

Рис. Схема аналізу економічних показників прибутковості підприємства

Додаток А4

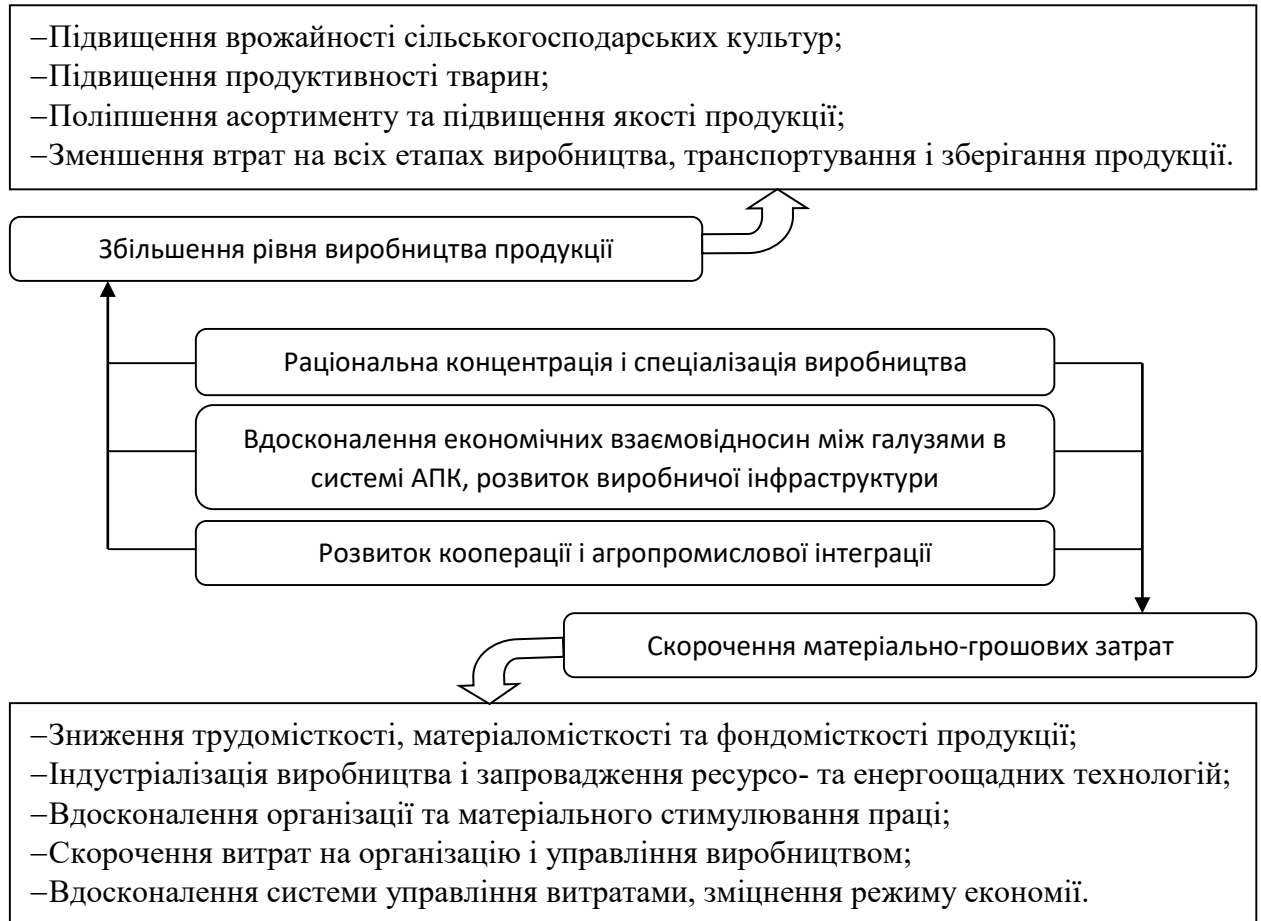

Рис. Шляхи підвищення економічно ефективності діяльності підприємства

Додаток Б1

**Склад і структура валово продукції в ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро»
(2021-2023 рр.)**

Види продукції	2021 р.		2022 р.		2023 р.		В середньому за 2021 – 2023 рр.	
	тис грн	%	тис грн	%	тис грн	%	тис грн	%
<i>Продукція рослинництва</i>								
Зернові і зернобобові – всього	5097,3	44,4	6298,8	36,3	4554,7	31,8	5316,9	36,9
в тому числі:								
пшениця	654,3	5,7	-	-	2427,6	16,9	-	-
жито	257,8	2,2	-	-	-	-	-	-
гречка	574,2	5,0	-	-	327,5	2,3	-	-
кукурудза на зерно	3486,6	30,4	4542,5	26,2	1557,2	10,9	3195,4	22,2
овес	124,4	1,1	224,6	1,3	242,4	1,7	197,1	1,4
Соняшник	4879,3	42,5	8556,5	49,3	4558,1	31,8	5998,0	41,7
Силос	84,5	0,7	246,7	1,4	277,2	1,9	202,8	1,4
Інша продукція рослинництва	-		162,8	0,9	101,8	0,7	-	-
Разом по рослинництву	10061,1	87,6	15264,8	87,9	9491,8	66,2	11605,9	80,6
<i>Продукція тваринництва</i>								
Вирощування (в живій масі) ВРХ	184,4	1,6	462,2	2,7	1769,5	12,3	805,4	5,6
Молоко	1240,8	10,8	1634,3	9,4	3074,4	21,4	1983,2	13,8
Разом по тваринництву	1425,2	12,4	2096,5	12,1	4843,9	33,8	2788,5	19,4
Всього	11486,3	100,0	17361,3	100,0	14335,7	100,0	14394,4	100,0

Джерело: розраховано на основі річно звітності ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» за 2021-2023 рр.

Додаток Б2

Економічна ефективність виробництва продукції рослинництва та тваринництва в ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» (2021-2023 рр.)

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023 р до 2021 р., +/-
Врожайність, ц/га: зернових і зернобобових	43,8	14,3	75,2	31,4
Виробнича собівартість 1 ц, грн: зернових і зернобобових	156,5	775,6	157,3	0,8
Отримано прибутку (+), збитку (-) від реалізації продукції рослинництва, всього тис грн в тому числі з розрахунку на:	537,5	28267,7	7219,8	6682,3
- 1 га сільськогосподарських угідь, грн.	442,1	23246,4	5937,3	5495,2
- 1 середньорічного працівника, грн	28289,2	1487773,6	379989,4	351700,0
Рівень рентабельності галузі, %	14,4	166,8	237,9	223,5
Продуктивність тварин: Середньорічний приріст 1 гол. ВРХ на відгодівлі, ц	0,46	1,28	1,35	0,89
Виробнича собівартість 1 ц, грн: м'яса ВРХ	1982,8	1561,5	5461,4	3478,6
молока	330,1	257,4	411,7	81,6
Отримано прибутку (+), збитку (-) від реалізації продукції тваринництва, всього тис грн в тому числі з розрахунку на:	-60,6	1005,2	337,0	397,6
- 1 га сільськогосподарських угідь, грн.	-49,8	826,6	227,1	276,9
- 1 середньорічного працівника, грн	-3189,5	52905,3	17736,8	20926,3
Рівень рентабельності галузі, %	-4,01	56,18	9,79	13,8

Джерело: розраховано на основі річно звітності ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» за 2021-2023 рр.

Додаток Б3

Економічна ефективність господарської діяльності ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» (2021-2023 рр.)

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023 р. до 2021 р., (+,-)
Отримано товарно продукції, всього, тис грн.	12620,7	57493,7	17397,9	4777,2
в т.ч. з розрахунку на:				
- 1 га сільськогосподарських угідь, грн.	10378,9	37116,7	4781,5	-5597,4
- 1 середньорічного працівника, грн.	66424,3	3381982,5	41952,6	-24471,70
Отримано прибутку (+), збитку (-), всього, тис грн	5600,5	48878,1	9368,2	3767,70
в т.ч. з розрахунку на:				
- 1 га сільськогосподарських угідь, грн.	4605,7	31554,6	6051,8	1446,1
- 1 середньорічного працівника, грн.	294763,8	2875182,1	493063,2	198299,4
Середньомісячна оплата праці 1 працівника рослинництва, грн	3356,7	4913,8	5332,6	1975,9
Середньомісячна оплата праці 1 працівника тваринництва, грн	3876,4	5255,3	6100,6	2224,2
Середньомісячна оплата праці 1 працівника по господарству, грн	3616,6	5084,1	5716,6	2100,0
Рівень рентабельності виробництва продукції рослинництва, %	14,4	166,8	237,9	223,50
Рівень рентабельності виробництва продукції тваринництва, %	-4,01	56,18	9,79	13,80
Рівень рентабельності по підприємству, %	44,42	85,01	53,8	9,38

Джерело: розраховано на основі річно звітності ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» за 2021-2023 рр.

Додаток Б4

PEST – аналіз тенденцій, що мають істотне значення для стратегії підприємства ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» в 2021-2023 рр.

[illegible]

Додаток В1

**Можливі варіанти отримання прибутку від реалізації продукції ТОВ
«Полісся-Сільгосп-Агро», млн. грн**

Варіанти рішень	Варіанти станів середовища		
	S1	S2	S3
A1	1,5	2,5	3,0
A2	0,5	1,0	2,5
A3	2,0	7,0	1,5
A4	6,5	0,5	2,5
Ймовірність стану середовища	0,20	0,55	0,15

Джерело: розраховано на основі річно звітності ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» за 2021-2023 рр.

Додаток В2

**Вибір оптимального рішення отримання прибутку від реалізації
продукції ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» Овруцького району
Житомирської області за критерієм Байєса**

Варіанти рішень	Варіанти станів середовища			$V(A_i, S_j) \cdot P_j$	$\max_i \{V(A_i, j) \cdot P_j\}$
	S1	S2	S3		
A1	1,5	2,5	3,0	$1,5 \cdot 0,20 + 2,5 \cdot 0,50 + 3,0 \cdot 0,15 = 2,125$	
A2	0,5	1,0	2,5	$0,5 \cdot 0,20 + 1,0 \cdot 0,50 + 3,0 \cdot 0,15 = 1,025$	
A3	2,0	7,0	1,5	$2,0 \cdot 0,20 + 7,0 \cdot 0,50 + 1,5 \cdot 0,15 = 4,475$	A3
A4	6,5	0,5	2,5	$6,5 \cdot 0,20 + 0,5 \cdot 0,50 + 2,5 \cdot 0,15 = 1,950$	

Джерело: розраховано на основі річно звітності ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» за 2021-2023 рр.

Додаток В3

**Вибір оптимального рішення отримання прибутку від реалізації
продукції ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» Овруцького району
Житомирської області за критерієм Лапласа**

Варіанти рішень	Варіанти станів середовища			$\sum_{j=1}^n \frac{1}{n} V(A_i, S_j)$	$\max_i \{1/n V(A_i, S_j)\}$
	S1	S2	S3		
A1	1,5	2,5	3,0	$1/3 \cdot (1,5 + 2,5 + 3,0) = 2,333$	
A2	0,5	1,0	2,5	$1/3 \cdot (0,5 + 1,0 + 2,5) = 1,333$	
A3	2,0	7,0	1,5	$1/3 \cdot (2,0 + 7,0 + 1,5) = 3,500$	A3
A4	6,5	0,5	2,5	$1/3 \cdot (6,5 + 0,5 + 2,5) = 3,167$	

Джерело: розраховано на основі річно звітності ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» за 2021-2023 рр.

Додаток В4**Вибір оптимального рішення отримання прибутку від реалізації продукції ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» за критерієм Севіджа**

Варіанти рішень	Варіанти станів середовища			max j {Rij}	min i max j {Rij}
	S1	S2	S3		
A1	5,0	4,5	0	5,0	
A2	6,0	6,0	0,5	6,0	
A3	4,5	0	1,5	4,5	A3
A4	0	6,5	0,5	6,5	

Джерело: розраховано на основі річної звітності ТОВ «Полісся-Сільгосп-Агро» за 2021-2023 рр.

Додаток В5**Проектне обґрунтування прибутковості впровадження системи доння корів Westfaliya «Полісся-Сільгосп-Агро» на перспективний господарський період (2024 р)**

№ п/п	Показники	Одиниці виміру	Роки		Зміна показника 2024 р. до 2023 р., (+/-)
			Фактичний обсяг (2023)	Проектний обсяг (2024)	
1.	Вартість обладнання	тис грн	-	4800,5	4800,5
2.	Вартість сільськогосподарської споруди для обладнання	тис грн	-	125,5	125,5
3.	Вартість монтажних робіт обладнання та його налаштування	тис грн	-	350,0	350,0
4.	Витрати на навчання обслуговуючого персоналу	тис грн	-	35,7	35,7
5.	Ціна реалізації молока 1 ц	грн	417,1	980,70	563,6
6.	Виробнича собівартість 1 ц молока	грн	382,2	382,2	-
7.	Прибуток з 1 ц	грн	34,9	598,5	563,6
8.	Рентабельність	%	9,13	156,59	147,46

Джерело: власні дослідження автора